नेपाल राजपत्र

नेपाल सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ७२) काठमाडौं, फागुन १ गते, २०७९ साल (संख्या ६०

भाग ५

नेपाल सरकार

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयको

सूचना १

नेपाल सरकारले खाद्य ऐन २०२३ को दफा ७ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी खाद्य वस्तुको गुणस्तर निर्धारण सम्बन्धमा खण्ड ५०, सङ्ख्या ४२, मिति २०५७।१०।२९, खण्ड ७०, सङ्ख्या २२, मिति २०७७।०५।२९ को नेपाल राजपत्र भाग ५ मा प्रकाशित आदेशमा हेरफेर गरी सो आदेशको प्रकरण ०७ को खाद्यान्न, दलहन तथा सोबाट बनेका पदार्थहरुको सङ्केत नं. ०७.२७ पछि देहायको सङ्केत नं. ०७.२८ थपी सोको गुणस्तर देहाय बमोजिम निर्धारण गरिकोले यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ :-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

"०७.२८. अन्नमा आधारित पूरक बाल आहार (Cereal Based Complementary Foods for Infants and Young Children)

१. गुणस्तरको क्षेत्र (Scope)

यो गुणस्तर मापदण्ड छ देखि छत्तिस (६-३६) महिनाको शिशु र बालबालिकाको लागि उत्पादन तथा प्याकेजिङ्ग गरिएको अन्नमा आधारित पूरक बाल आहार (Cereal Based Complementary Foods for Infants and Young Children) को सम्बन्धमा लागू हुनेछ ।

२. परिचय (Description)

अन्नमा आधारित पूरक बाल आहार भन्नाले एक वा एक भन्दा बढी प्रकारका अन्नलाई राम्रोसँग सफा गरी दलेर बोक्रा तथा जर्म निकाली (Dehulling and Degerming), टुसा उमारेर (Sprouting) वा माल्टिङ्ग (Malting) वा किन्वन (Fermentation) गरी वा नगरी, भुटेर (Roasting) वा एक्स्ट्रुजन (Extrusion) वा अन्य कुनै उपयुक्त विधिबाट तयार गरी पिँधेर धुलो (Powder) बनाइएको खाद्य पदार्थलाई सम्झनु पर्छ। यसमा भटमास, बदाम, गेडागुडी, तील, सूर्यमुखीको दाना, आलस जस्ता उपभोग योग्य दलहन तथा तेलहन, सुख्खा फलफूल तथा तरकारी लगायतका खाद्य पदार्थ र घृतांश रहित धुलो दूध (Skimmed milk powder) उपयुक्त विधिद्वारा प्रशोधन गरी मिसाउन सकिनेछ। यसरी तयार गरिएको अन्नमा आधारित पूरक बाल आहारमा अन्नको मात्रा कम्तीमा २५ प्रतिशत (सुख्खा तौलको आधारमा) हुनु पर्नेछ। यसमा स्वीकृत खाद्य योगशील तथा बास्ना समेत प्रयोग गर्न सकिनेछ। अन्नमा आधारित पूरक बाल

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

आहारमा वनस्पति घ्यू (hydrogenated fat) प्रयोग गर्न पाईने छैन ।

३. आवश्यक गुणस्तर परिधिहरु (Essential composition and Quality factors)

अन्नमा आधारित पूरक बाल आहार ढिक्का/डल्लो (Lumping/caking) नपरेको हुनु पर्नेछ । यो आहार ढुसी, किरा, अस्वाभाविक गन्ध एवं स्वाद रहित हुनु पर्नेछ । यसमा कुनै पनि कृत्रिम रङ्ग तथा अन्य हानिकारक पदार्थ मिसिएको हुनु हुँदैन । अन्नमा आधारित पूरक बाल आहारमा देहाय बमोजिमको गुणस्तर कायम भएको हुनु पर्नेछ ।

क.सं.	चारित्रिक गुणहरु	मात्रा
१.	जलांश, प्रतिशत बढीमा (Moisture, Maximum)	८.०
२.	कुल चिल्लो पदार्थ, प्रतिशत बढीमा (सुख्खा तौलको आधारमा) (Total fat, Maximum)	१३.०
३.	कुल प्रोटिन, प्रतिशत घटीमा (सुख्खा तौलको आधारमा) (Total Protein, Minimum) (N X 6.25)	१५.०
४.	कुल कार्बोहाइड्रेट, प्रतिशत बढीमा (सुख्खा तौलको आधारमा) (Total Carbohydrate, Maximum)	५६.०
५.	क्रुड फाईबर, प्रतिशत बढीमा (सुख्खा तौलको आधारमा) (Crude fiber, Maximum)	३.०

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

६.	कुल भष्म, प्रतिशत बढीमा (सुख्खा तौलको आधारमा) (Total Ash, Maximum)	५.०
७.	डाईल्यूट हाईड्रोक्लोरिक एसिडमा नघुल्ने भष्म, प्रतिशत बढीमा (सुख्खा तौलको आधारमा) (Ash Insoluble in dilute HCl, maximum)	०.१
८.	क्याल्सियम (Calcium) मिलिग्राम प्रति १०० ग्राम (mg per 100 g)	३०० देखी ६०० सम्म
९.	आइरन (Iron, Elemental form) मिलिग्राम प्रति १०० ग्राम (mg per 100 g)	५.८ देखी ११.६ सम्म
१०.	भिटामिन "बि-१" (Vitamin B_1) मिलिग्राम प्रति १०० ग्राम (mg per 100 g)	०.२५ देखी ०.५ सम्म
११.	भिटामिन "ए" (retinol equivalent), माइक्रो ग्राम प्रति १०० ग्राम (µg per 100 g)	२०० देखी ७२० सम्म
१२.	भिटामिन "डि" (Expressed as Cholecalciferol), माइक्रो ग्राम प्रति १०० ग्राम (µg per 100 g)	४ देखी १२ सम्म

द्रष्टव्य :

१. अन्नमा आधारित पूरक बाल आहारमा शक्ति (Energy Density) कम्तीमा ४ किलो क्यालोरी प्रति ग्राम सुख्खा तौलको आधारमा हुनु पर्नेछ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

२. यसमा सोडियमको मात्रा प्रति १०० ग्राममा ३०० मिलीग्राम भन्दा बढी हुनु हुँदैन ।

३.१ भिटामिन र खनिज तत्त्वहरू : अन्नमा आधारित पूरक बाल आहारमा देहायका भिटामिन र खनिज तत्त्वहरु देहायका स्रोतका रुपमा थप्न सकिनेछः-

क्र.सं.	(क) लवणहरु
१	क्याल्सियमका स्रोत (Source of Calcium)
	क्याल्सियम कार्बोनेट (Calcium carbonate), क्याल्सियम क्लोराइड (Calcium chloride), क्याल्सियम साइट्रेट (Calcium citrate) वा ट्राइक्याल्सियम डाइसाइट्रेट (Tricalcium dicitrate), क्याल्सियम ग्लुकोनेट (Calcium gluconate), क्याल्सियम एल-ल्याक्टेट (Calcium L-lactate), क्याल्सियम हाइड्रोअक्साइड (Calcium hydroxide), क्याल्सियम अक्साइड (Calcium oxide), क्याल्सियम फोस्फेट, मोनोबेसिक (Calcium phosphate, monobasic) वा क्याल्सियम डाइहाइड्रोजन फोस्फेट (Calcium dihydrogen phosphate), क्याल्सियम फोस्फेट, डाइबेसिक (Calcium phosphate, dibasic) वा क्याल्सियम हाइड्रोजन फोस्फेट (Calcium hydrogen phosphate), क्याल्सियम फोस्फेट, ट्राइबेसिक (Calcium phosphate, tribasic) वा ट्राइक्याल्सियम डाइफोस्फेट (Tricalcium dipohosphate)
२	आईरन (Iron)
	फेरस ग्लुकोनेट (Ferrous gluconate), फेरस ल्याक्टेट (Ferrous lactate), फेरस सल्फेट (Ferrous sulphate),

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

	फेरिक अमोनियम साइट्रेट (Ferric ammonium citrate), फेरस बिसग्लाइसिनेट (Ferrous bisglycinate)
३	म्याग्नेसियमका स्रोत (Source of Magnesium)
	म्याग्नेसियम हाइड्रोअक्साइड कार्बोनेट (Magnesium hydroxide Carbonate), म्याग्नेसियम क्लोराइड (Magnesium chloride), म्याग्नेसियम ग्लुकोनेट (Magnesium gluconate), म्याग्नेसियम हाइड्रोअक्साइड (Magnesium hydroxide), म्याग्नेसियम ल्याक्टेट (Magnesium lactate), म्याग्नेसियम अक्साइड (Magnesium oxide), म्याग्नेसियम फोस्फेट, डाइबेसिक (Magnesium Phosphate, diabasic) वा म्याग्नेसियम हाईड्रोजन फोस्फेट (Magnesium hydrogen Phosphate), म्याग्नेसियम फोस्फेट, ट्राइबेसिक (Magnesium phosphate, tribasic) वा ट्राइम्याग्नेसियम फोस्फेट (Trimagnesium phosphate), म्याग्नेसियम कार्बोनेट (Magnesium carbonate)
४	पोटासियमका स्रोत (Source of Potassium)
	पोटासियम क्लोराइड (Potassium chloride), पोटासियम साइट्रेट (Potassium citrate) वा ट्राइपोटासियम साइट्रेट (Tripotassium citrate), पोटासियम ग्लुकोनेट (Potassium gluconate), पोटासियम एल-ल्याक्टेट (Potassium L-lactate)
५	आयोडिनका स्रोत (Source of Iodine)
	पोटासियम आयोडेट (Potassium iodate)
६	तामाका स्रोत (Source of Copper)
	क्युप्रिक सल्फेट (Cupric sulphate) वा कपर सल्फेट (Copper sulphate)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क्र.सं.	(ख) **भिटामिन र तिनका स्रोतहरु**
१	भिटामिन "ए" (Vitamin A)
	अल ट्रान्स रेटिनोल (all trans retinol), रेटिनाइल एसीटेट (Retinyl acetate), रेटिनाइल पाल्मिटेट् (Retinyl palmitate)
२	प्रोभिटामिन "ए" (Provitamin A)
	बीटा क्यारोटीन (Beta-Carotene)
३	भिटामिन "डि" (Vitamin D)
	भिटामिन "डि-२"(VitaminD_2, Ergocalciferol) र भिटामिन "डि-३" (Vitamin D_3, Cholecalciferol)
४	भिटामिन "ई" (Vitamin E)
	डि-अल्फा टोकोफेरोल (D-alpha-Tocopherol) र डि एल-अल्फा टोकोफेरोल (DL-alpha-Tocopherol)
५	भिटामिन "सी" (Vitamin C)
	एल-एस्कर्बिक एसिड (L-Ascorbic acid), क्याल्सियम-एल-एस्कर्बेट (Calcium-L-ascorbate), ६-पाल्मिटोयल-एल-एस्कर्बिक एसिड (6-Palmitoyl-L-ascorbic Acid) वा एस्कर्बाइल पाल्मिटेट (Ascorbyl palmitate), सोडियम-एल- एस्कर्बेट (Sodium-L-ascorbate)
६	भिटामिन बि-१ (Vitamin B_1)
	थाइमिनक्लोराइड हाइड्रोक्लोराइड (Thiaminchloride hydrochloride), थाइमिन मोनोनाइट्रेट (Thiamin mononitrate)
७	भिटामिन बि-२ (Vitamin B_2)
	रिवोफ्लाभिन (Riboflavin), रिवोफ्लाभिन-५'-फोस्फेट

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

	सोडियम (Riboflavin-5'-phosphate Sodium)
८	नाइसिन (Niacin)
	निकोटिनिक एसिड अमाइड (Nicotinic acid amide) वा निकोटिनामाइड (Nicotinamide), निकोटिनिक एसिड (Nicotinic acid)
९	भिटामिन बि-६ (Vitamin B_6)
	पाइरिडोक्साइन हाइड्रोक्लोराइड (Pyridoxine hydrochloride), पाइरिडोक्सल ५-फोस्फेट (Pyridoxal 5-phosphate)
१०	फोलिक एसिड (Folic acid)
	एन-टचारोल-एल-ग्लुटामिक एसिड (N-Pteroyl-L-glutamic acid)
११	पेन्टोथेनिक एसिड (Pantothenic acid)
	क्याल्सियम-डि-प्यान्टोथेनेट (Calcium-D-pantothenate), सोडियम-डि-प्यान्टोथेनेट (Sodium-D-pantothenate), डि-प्यान्थिनल (D-Panthenol), डि एल-प्यान्थिनल (DL-Panthenol)
१२	भिटामिन बि-१२ (Vitamin B_{12})
	साइनोकोबालामीन (Cyanocobalamin), हाइड्रोक्सो-कोबालामिन (Hydroxo-cobalamin)
१३	भिटामिन "के" (Vitamin K_1)
	फाइटोमेनाडिओन Phytomenadione (2-Methyl-3-phytyl-1,4 naphthoquinone/Phylloquinone/ Phytonadione)
१४	बायोटिन (Biotin)
	डि-बायोटिन (D-Biotin)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

३.२ खाद्य योगशिल (Food Additives) सम्बन्धी मापदण्ड :

अन्नमा आधारित पूरक बाल आहारमा देहाय बमोजिमका खाद्य योगशिलहरु देहायको परिमाणमा प्रयोग गर्न सकिनेछ:-

आई.एन.यस नं. (INS no.)	खाद्य योगशिल (Food Additive)	अधिकतम मात्रा, प्रति १०० ग्राममा (Maximum Limit, per 100g of product)
थिकेनिङ्ग एजेन्ट (Thickening Agent)		
४१०	क्यारोब बिन गम (Carob bean gum)	१ ग्राम (singly or in combination)
४१२	ग्वार गम (Guar gum)	१ ग्राम (singly or in combination)
४१४	गम एराबिक (Gum Arabic)	१ ग्राम (singly or in combination)
४१५	ज्यान्थम गम (Xanthan gum)	२ ग्राम (in gluten-free cereal-based foods)
४४०	पेक्टिन (Pectins, Amidated and Non-Amidated)	२ ग्राम (in gluten-free cereal-based foods)
१४०४	अक्सिडाइज्ड स्टार्च (Oxidized Starch)	५ ग्राम (singly or in combination)
१४१०	मोनोस्टार्च फोस्फेट (Monostarch Phosphate)	५ ग्राम (singly or in combination)
१४१२	डाईस्टार्च फोस्फेट (Distarch Phosphate)	५ ग्राम (singly or in combination)
१४१३	फस्फेटेड डाईस्टार्च	५ ग्राम (singly or in

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

	फोस्फेट (Phosphated distarch phosphate)	combination)
१४१४	एसिटिलेटेड डाईस्टार्च फोस्फेट (Acetylated distarch phosphate)	५ ग्राम (singly or in combination)
१४२२	एसिटिलेटेड डाईस्टार्च एडिपेट (Acetylated disatrch adipate)	५ ग्राम (singly or in combination)
१४२०	स्टार्च एसीटेट इस्टेरिफाइड विथ एसिटिक एनहाइड्राइड (Starch acetate esterified with acetic anhydride)	५ ग्राम (singly or in combination)
१४५०	स्टार्च सोडियम अक्टिनिएल सक्सिनेट (Starch sodium octenyl succinate)	५ ग्राम (singly or in combination)
१४५१	एसिटिलेटेड अक्सिडाइज्ड स्टार्च (Acetylated oxidized starch)	५ ग्राम (singly or in combination)
इमल्सिफायर (Emulsifiers)		
३२२	लेसिथिन (Lecithins)	१.५ ग्राम
४७१	मोनो- र डाईग्लिसेराइडस् (Mono- and diglycerides)	०.५ ग्राम (singly or in combination)
४७२a	एसिटिक एण्ड फ्याट्टी एसिड इस्टर अफ	०.५ ग्राम (singly or in combination)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

	ग्लिसेरोल (Acetic and fatty acid esters of glycerol)	
४७२b	ल्याकटिक एण्ड फ्याट्टी एसिड इस्टर अफ ग्लिसेरोल (Lactic and fatty acid esters of glycerol)	०.५ ग्राम (singly or in combination)
४७२c	साइट्रिक एण्ड फ्याट्टी एसिड इस्टर अफ ग्लिसेरोल (Citric and fatty acid esters of glycerol)	०.५ ग्राम (singly or in combination)
एसिडिटी रेगुलेटर्स (Acidity Regulators)		
५००ii	सोडियम हाइड्रोजन कार्बोनेट (Sodium hydrogen carbonate)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
५०१ ii	पोटासियम हाइड्रोजन कार्बोनेट (Potassium hydrogen carbonate)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
१७०i	क्याल्सियम कार्बोनेट (Calcium carbonate)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
२७०	एल-ल्याक्टिक एसिड (L(+) Lactic acid)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
३३०	साइट्रिक एसिड (Citric acid)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

२६०	एसिटिक एसिड (Acetic acid)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
२६१	पोटासियम एसिटेट (Potassium acetate)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
२६२ i	सोडियम एसिटेट (Sodium acetate)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
२६३	क्याल्सियम एसिटेट (Calcium acetate)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
२९६	मेलिक एसिड (Malic acid (DL)-L(+)-form only)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
३२५	सोडियम ल्याक्टेट (Sodium lactate (solution)-L(+)-form only)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
३२६	पोटासियम ल्याक्टेट (Potassium lactate (solution)-L(+)-form only)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
३२७	क्याल्सियम ल्याक्टेट (Calcium lactate-L(+)-form only)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
३३१i	मोनोसोडियम साइट्रेट (Monosodium citrate)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

३३१ ii	ट्राइसोडियम साइट्रेट (Trisodium citrate)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
३३२i	मोनोपोटासियम साइट्रेट (Monopotassium citrate)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
३३२ ii	ट्राइपोटासियम साइट्रेट (Tripotassium citrate)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
३३३	क्याल्सियम साइट्रेट (Calcium citrate)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
५०७	हाइड्रोक्लोरिक एसिड (Hydrochloric acid)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
५२४	सोडियम हाइड्रोअक्साइड (Sodium hydroxide)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
५२५	पोटासियम हाइड्रोअक्साइड (Potassium hydroxide)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
५२६	क्याल्सियम हाइड्रोअक्साइड (Calcium hydroxide)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
५७५	ग्लुकोनो डेल्टा-ल्याक्टोन (Glucono delta-lactone)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

३३४	एल-टार्टीरिक एसिड (L(+)-(Tartaric acid – L(+) form only)	०.५ ग्राम (singly or in combination)
३३५i	मोनोसोडियम टार्ट्रेट (Monosodiumtartrate)	०.५ ग्राम (singly or in combination)
३३५ ii	डाइसोडियम टार्ट्रेट (Disodium tartrate)	०.५ ग्राम (singly or in combination)
३३६i	डाइपोटासियम टार्ट्रेट एल फर्म (Dipotassium tartrate-L(+) form only)	०.५ ग्राम (singly or in combination)
३३६ii	मोनोपोटासियम टार्ट्रेट एल फर्म (Monopotassium tartrate-L(+) form only)	०.५ ग्राम (singly or in combination)
३३७	पोटासियम सोडियम एल (+) टार्ट्रेट एल (+) फर्म (Potassium sodium L(+) tartrate L(+)form only)	०.५ ग्राम (singly or in combination)
३३८	अर्थोफोस्फोरिक एसिड (Orthophosphoric acid)	Only for pH adjustment 440 mg Singly or in combination as phosphorous
३३९ i	मोनोसोडियम ओर्थोफोस्फेट (Monosodium orthophosphate)	Only for pH adjustment 440 mg Singly or in combination as phosphorous
३३९ ii	डाइसोडियम ओर्थोफोस्फेट (Disodium	Only for pH adjustment 440 mg

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

	orthophosphate)	Singly or in combination as phosphorous
३३९ iii	ट्राइसोडियम ओर्थोफोस्फेट (Triorthophosphate)	Only for pH adjustment 440 mg Singly or in combination as phosphorous
३४० i	मोनोपोटासियम ओर्थोफोस्फेट (Monopotassium orthophosphate)	Only for pH adjustment 440 mg Singly or in combination as phosphorous
३४० ii	डाइपोटासियम ओर्थोफोस्फेट (Dipotassium orthophosphate)	Only for pH adjustment 440 mg Singly or in combination as phosphorous
३४० iii	ट्राइपोटासियम ओर्थोफोस्फेट (Tripotassium orthophosphate)	Only for pH adjustment 440 mg Singly or in combination as phosphorous
३४१ i	मोनोक्याल्सियम ओर्थोफोस्फेट (Monocalcium orthophosphate)	Only for pH adjustment 440 mg Singly or in combination as phosphorous
३४१ ii	डाइक्याल्सियम	Only for pH adjustment

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

	ओर्थोफोस्फेट (Dicalcium orthophosphate)	440 mg Singly or in combination as phosphorous
३४१ iii	ट्राइक्याल्सियम ओर्थोफोस्फेट (Tricalcium orthophosphate)	Only for pH adjustment 440 mg Singly or in combination as phosphorous
एन्टि-अक्सिडेन्ट्स (Anti-oxidants)		
३०६	मिश्रित टोकोफेरोल कन्सन्ट्रेट (Mixed tocopherols concentrate)	३०० मिलिग्राम प्रति किलोग्राम (चिल्लो पदार्थको आधारमा) (300 mg/kg fat or oil basis, Singly or in combination)
३०७	अल्फा-टोकोफेरोल (Alpha-tocopherol)	३०० मिलिग्राम प्रति किलोग्राम (चिल्लो पदार्थको आधारमा) (300 mg/kg fat or oil basis, Singly or in combination)
३०४	एल-एस्कोर्बिल पाल्मिटेट (L-Ascorbyl palmitate)	२०० मिलिग्राम प्रति किलोग्राम चिल्लो पदार्थ) (200 mg/kg fat)
३००	एल-एस्कर्बिक एसिड (L-Ascorbic acid)	५० मिलिग्राम (expressed as ascorbic acid)
३०१	सोडियम एस्कर्बेट	५० मिलिग्राम

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

	(Sodium ascorbate)	(expressed as ascorbic acid)
३०३	पोटासियम एस्कर्बेट (Potassium ascorbate)	५० मिलिग्राम (expressed as ascorbic acid)
३०२	क्यािल्सयम एस्कर्बेट (Calcium ascorbate)	२०मिलिग्राम (expressed as ascorbic acid)
राइजिङ्ग एजेन्ट (Raising Agent)		
५००i	सोडियम कार्बोनेट (Sodium Carbonate)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
५००ii	सोडियम हाइड्रोजन कार्बोनेट (Sodium hydrogen carbonate)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
५०३i	एमोनियम कार्बोनेट (Ammonium carbonate)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
५०३ii	एमोनियम हाइड्रोजन कार्बोनेट (Ammonium hydrogen carbonate)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
एन्टिकेकिङ्ग एजेन्ट (Anticaking agent)		
५५१	सिलिकोन डाइअक्साइड (Silicon dioxide, amorphous)	२०० मिलिग्राम (for dry cereals only)
प्याकेजिङ्ग ग्यास (Packaging Gas)		
२९०	कार्बन डाईअक्साईड (Carbon dioxide)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

		(as per GMP)
९४१	नाईट्रोजन (Nitrogen)	असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
फ्लेवर्स (Flavours)		
प्राकृतिक फल एक्स्ट्राक्टस् (Natural Fruit Extracts)		असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
भेनिला एक्स्ट्राक्ट (Vanilla Extract)		असल उत्पादन अभ्यासद्वारा निर्धारित (as per GMP)
ईथाइल भेनिलिन (Ethyl Vanillin)		७ मिलिग्राम
भेनिलिन (Vanillin)		७ मिलिग्राम

द्रष्टव्यः

१. माथि उल्लेख गरिएका बाहेकका खाद्य योगशिलको हकमा नेपाल सरकारले स्वीकृत गरे बमोजिम हुनेछ।

२. यस मापदण्डमा खाद्य योगशिलको प्रयोग GMP (Good Manufacturing Practices) गर्दा देहायका शर्त पुरा गर्नु पर्नेछ :-

(क) खाद्य पदार्थमा खाद्य योगशिल राख्दा सो को प्रयोग गर्नुको उद्देश्य पूरा हुने गरी आवश्यक न्यूनतम मात्रामा मात्र प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।

(ख) खाद्य पदार्थमा प्रयोग गरिने खाद्य योगशिल खाद्य ग्रेडको हुनु पर्नेछ ।

(ग) खाद्य पदार्थ उत्पादन, प्रशोधन वा प्याकेजिङ्ग गर्दा प्रयोग गरिएको खाद्य योगशिल खाद्य पदार्थ कै अंश (Component of food) हुने हुँदा यसको तयारी र

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

परिचालन खाद्य सामग्रीको (food ingredient) प्रयोग जसरी नै गर्नु पर्नेछ ।

४. कन्टामिनेन्ट्स (Contaminants), टक्सिन्स् (Toxins) तथा अवशेष (Residues) :

अन्नमा आधारित पूरक बाल आहारमा कन्टामिनेन्ट्स, टक्सिन्स् जीवनाशक विषादीको अवशेष लगायतका अन्य हानिकारक तत्त्वहरुको अवशेषको अधिकतम मात्रा नेपाल सरकारले तोके बमोजिम हुनेछ ।

४.१ हेभि मेटल (Heavy metals) सम्बन्धी मापदण्ड :

(क) शिशा (Lead) ०.२ मिलिग्राम प्रति किलोग्राम भन्दा बढी हुनु हुँदैन ।

(ख) आर्सेनिक (Arsenic) ०.०५ मिलिग्राम प्रति किलोग्राम भन्दा बढी हुनु हुँदैन ।

(ग) क्याडमियम (Cadmium) ०.१ मिलिग्राम प्रति किलोग्राम भन्दा बढी हुनु हुँदैन ।

(घ) टिन (Tin) ५.० मिलिग्राम प्रति किलोग्राम भन्दा बढी हुनु हुँदैन ।

४.२ टक्सिन (Toxin) सम्बन्धी मापदण्ड :

(क) अफ्लाटक्सिन बि-१ (Aflatoxin B_1) ५ माइक्रो ग्राम प्रति किलोग्राम भन्दा बढी हुनु हुँदैन ।

(ख) डिअक्सिनाईभालेनोल (Deoxynivalenol, DON) २०० माइक्रो ग्राम प्रति किलोग्राम भन्दा बढी हुनु हुँदैन ।

५. स्वच्छता (Hygiene) सम्बन्धी व्यवस्था :

अन्नमा आधारित पूरक बाल आहारमा स्वच्छता सम्बन्धी मापदण्ड देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछः-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(क) सुक्ष्मजैविक मापदण्ड :

(१) ब्याक्टेरिया गणना (Bacteria Count) १०,००० सि.एफ.यू. प्रति ग्राम भन्दा बढी हुनु हुँदैन ।

(२) ई.कोलाई (*Escherichia coli*) प्रति ०.१ ग्राममा अनुपस्थित हुनु पर्नेछ ।

(३) इन्टेरोब्याक्टेरियासी (*Enterobacteriaceae*) प्रति १० ग्राममा अनुपस्थित हुनु पर्नेछ ।

(४) यिष्ट र मोल्ड गणना (Yeast and Mold count) प्रति ०.१ ग्राममा अनुपस्थित हुनु पर्नेछ ।

(५) स्टाफाईलोकोकस औरियस (*Staphylococcus aureus*) प्रति ०.१ ग्राममा अनुपस्थित हुनु पर्नेछ ।

(६) बेसिलस सेरियस (*Bacillus cereus*) प्रति ०.१ ग्राममा अनुपस्थित हुनु पर्नेछ ।

(७) साल्मोनेला (*Salmonella*) प्रति २५ ग्राममा अनुपस्थित हुनु पर्नेछ ।

(ख) अन्नमा आधारित पूरक बाल आहारको उत्पादन, प्रशोधन, प्याकेजिङ्ग, ह्याण्डलिङ्ग, भण्डारण तथा ढुवानीमा स्वच्छता सम्बन्धी कार्यविधि नेपाल सरकार, कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयले तोके बमोजिम हुनेछ ।

६. प्याकेजिङ्ग र लेबलिङ्ग सम्बन्धी व्यवस्था (Packaging and Labelling Requirements)

६.१ प्याकेजिङ्ग एवं लेबलिङ्ग (Packaging and Labelling)

(क) अन्नमा आधारित पूरक बाल आहारलाई सफा र सुख्खा खाद्य ग्रेडको प्याकेजिङ्ग सामग्रीमा (materials) शिलबन्दी गरी प्याक गर्नु पर्नेछ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ख) अन्नमा आधारित पूरक बाल आहारको लागि प्रयोग गरिने प्याकेजिङ्ग तथा लेबलिङ्ग आमाको दूधलाई प्रतिस्थापन (Breast Milk Substitute) गर्ने वस्तुको प्याकेजिङ्ग तथा लेबलिङ्गसँग नझुक्किने गरी भिन्न किसिमको हुनु पर्नेछ ।

(ग) अन्नमा आधारित पूरक बाल आहारको लेबलमा खाद्य नियमावली, २०२७ ले तोके बमोजिमको विवरण उल्लेख गर्नुका साथै देहाय बमोजिमका सन्देश समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछः-

(१) प्याकेटको लेबलमा "अन्नमा आधारित पूरक बाल आहार ६ देखि ३६ महिनाको उमेर समूहका लागि प्रयोग गर्न मिल्ने" भन्ने व्यहोरा लेबलमा स्पष्ट देखिने गरी प्याकेटको अघिल्लो भागमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ।

(२) लेबलमा अघिल्लो खाद्य पदार्थ बच्चालाई खुवाउनु अघि तयार गर्ने उपयुक्त विधि र उपभोग विधि बारे आवश्यक जानकारी सजिलैसँग बुझ्न सकिने गरी ग्राफिक वा शब्दमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ । साथै उमेर समूह (६-१२ महिना र १२-३६ महिना गरी दुई समूह) अनुसार एक दिनमा कति पटक कति मात्रामा खुवाउने हो सो को विवरण समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ । उक्त खाद्य पदार्थ प्रतिदिन उल्लिखित परिमाणमा उपभोग गर्दा रिकमेन्डेड डाइटरी अलाउन्स (Recommended dietary allowance, RDA)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

को कति प्रतिशत पूरा गर्छ सो समेत उल्लेख गर्न सकिनेछ ।

(३) लेबलमा "बच्चाको उमेर अनुसार आमाको दूधको साथै अन्य पोषिला खाद्य पदार्थ (अन्न, दलहन, फलफूल, तरकारी, अण्डा, माछा, मासु आदि) पनि खुवाउनु पर्नेछ" भन्ने सन्देश उल्लेख गर्नुका साथै उक्त खाद्य पदार्थ बच्चाहरुको पोषणको एकमात्र स्रोत हुन नहुने कुरा समेत स्पष्ट उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

(४) उत्पादकले आफ्नो उत्पादनमा दाबी गरेका पोषक तत्त्व र तिनको मात्रा (Nutrition facts) लेबलमा स्पष्ट देखिने गरी खुलाउनु पर्नेछ ।

(घ) लेबलमा उल्लेख गर्नुपर्ने विवरणहरु बारकोड वा अन्य उपयुक्त विधिबाट पनि राख्न सकिनेछ ।

६.२ लेबलमा उल्लेख गर्न प्रतिबन्धित विवरण :

(क) स्तनपानलाई निरुत्साहन गर्ने वा प्रतिकूल असर पार्ने किसिमको कुनै पनि सन्देश, तस्वीर, आकृति, प्रतिमाहरु राख्न पाइने छैन ।

(ख) अन्नमा आधारित पूरक बाल आहारको लेबलमा स्वच्छता र गुणस्तर सम्बन्धी भ्रामक सूचना दिने खालको कुनै प्रकारको चित्र, वाक्य वा शब्दहरु उल्लेख गर्न पाइने छैन ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

सूचना २

नेपाल सरकारले खाद्य ऐन २०२३ को दफा ७ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी खाद्य वस्तुको गुणस्तर निर्धारण सम्बन्धी खण्ड ५०, सङ्ख्या ४२, मिति २०५७।१०।२३ को नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित खाद्य वस्तुको गुणस्तर निर्धारण गरिएको खाद्य वस्तुमा खण्ड ६०, सङ्ख्या २६, मिति २०६७।०६।२५ को नेपाल राजपत्र भाग ५ मा प्रकाशित सूचनाबाट थप भएको प्रकरण १२ को हेभि मेटल (Heavy Metals) को गुणस्तर सम्बन्धमा देहाय बमोजिम हेरफेर गरेकोले यो सूचना प्रकाशन गरिएको छः-

(१) क्र.सं.१ मा रहेको शिशा (Lead) अन्तर्गतको खाद्य पदार्थको खण्ड (झ) को सट्टा देहायको खण्ड (झ) राखी खण्ड (झ) पछि देहायका खण्ड (ञ), (ट), (ठ), (ड), (ढ), (ण), (त), (थ), (द), (ध), (न), (प), (फ), (ब), (भ), (म), (य), (र), (ल), (व), (श), (ष), (स), (ह), (क्ष), (त्र), (ज्ञ), (कक), (कख), (कग), (कघ), (कङ), (कच), (कछ), (कज), (कझ), (कञ), (कट), (कठ), (कड), (कढ), (कण), (कत), (कथ), (कद), (कध), (कन) र (कप) थपिएका छन् :-

खाद्य पदार्थ (Food commodities)	**अधिकतम मात्रा (मिलिग्राम प्रति किलोग्राम (mg/Kg)**	**अधिकतम मात्रा लागू हुने भाग (Portion of the Commodity)**	**कैफियत (Remarks)**
(झ) फलफूल (Fruits)	०.१	फलफूलको पूरै भाग। बेरिज र अन्य साना	उक्त हेभि मेटलको अधिकतम

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

		फलफूलः डाँठ र भेट्नो हटाएर फलको बाँकी भाग मात्र । पोम फलः डाँठ हटाएर फलको बाँकी भाग मात्र । स्टोन फल, खजुर र जैतुनः डाँठ तथा भित्रको बियाँ हटाएर फलको बाँकी भाग मात्र, तर अधिकतम मात्रा गणना गर्दा डाँठ बाहेक पूरै फलको आधारमा गणना गर्नु पर्नेछ। भुँईकटहरः टुप्पो (Crown) हटाएर फलको बाँकी भाग मात्र । एभोकाडो, आँप र कोया हुने अन्य फल : कोया हटाएर फलको बाँकी भाग, तर अधिकतम मात्रा गणना गर्दा पूरै फलको आधारमा	मात्रा क्रायानबेरी (Cranberry), करेन्टस् (Currant) र एल्डर्बेरी (Elderberry) मा लागू हुने छैन ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

मुद्रण विभाग, सिंहदरबार

		गणना गर्नु पर्नेछ ।	
(ञ) क्रायानबेरी (Cranberry), करेन्टस् (Currant) र एल्डर्बेरी (Elderberry)	०.२	डाँठ तथा भेट्नो हटाएर फलको बाँकी भाग मात्र ।	
(ट) लहरामा फल्ने फल तरकारी (Fruiting vegetables cucurbits)	०.१	भेट्नो/डाँठ हटाएर बाँकी भाग मात्र।	
(ठ) लहरामा फल्ने फल तरकारी र च्याउ बाहेकका अन्य फल तरकारी (Fruiting vegetables other than cucurbits excluding mushrooms)	०.१	भेट्नो/डाँठ हटाएर बाँकी भाग मात्र। स्वीट कर्न र फ्रेस कर्नः खोया सहितको दाना ।	
(ड) ब्रासिका जातका तरकारी (Brassica vegetables)	०.३	बन्दा र ग्याँठकोपीः सडेगलेको पात हटाएर बाँकी भाग मात्र। फूलकोपी र ब्रोकाउली : फूल	उक्त हेभि मेटलको अधिकतम मात्रा केल (kale) र ब्रासिका

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

		मात्र। ब्रुसेल स्प्राउटस् : डल्लो मात्र ।	जातका सागपातमा लागू हुने छैन ।
(ढ) बल्ब भेजिटेबल (Bulb vegetables)	०.१	बल्ब/सुख्खा प्याज र लसुनः जरा र सजिलै ताछन मिल्ने माटो टाँसिएको बाहिरी बोक्रा हटाई तरकारीको बाँकी भाग मात्र ।	
(ण) सागपात (Leafy vegetables)	०.३	सडेगलेको भाग हटाएर बाँकी भाग मात्र ।	उक्त हेभि मेटलको अधिकतम मात्रा ब्रासिका जातका सागपातमा समेत लागू हुनेछ तर पालुङ्गोमा भने लागू हुने छैन ।
(त) कोसे तरकारी (Legume vegetables)	०.२	तरकारीको पूरै भाग।	उक्त समूहका तरकारी बोक्रा सहित वा बोक्रा बाहेक उपभोग गर्न सकिनेछ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(थ) जरा तथा कन्दमूल तरकारी (Root and tuber vegetables)	०.१	भेट्नो तथा डाँठ हटाई तरकारीको पूरै भाग। आलुको हकमा बोक्रा हटाएर बाँकी भाग मात्र ।	
(द) ताजा च्याउ, Fresh farmed mushrooms (common mushrooms (Agaricus bisporous), shiitake mushrooms (Lentinula edodes), and oyster mushrooms (Pleurotus ostreatus)	०.३	च्याउको पूरै भाग ।	
(ध) दलहन (Pulses)	०.२	खाद्य पदार्थको पूरै भाग ।	
(न) बट्टा बन्दी गरिएको फलफूल (Canned fruits)	१.०		
(प) जाम, जेली, मार्मलेड (Jams, jellies and marmalades)	१.०		

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(फ) आँपको चट्नी (Mango chutney)	१.०		
(ब) बट्टा बन्दी गरिएको सब्जी (Canned vegetables)	०.१		
(भ) प्रिजर्भड गरिएको टमाटर (Preserved tomatoes)	०.०५	हेभि मेटलको अधिकतम मात्रा गणना गर्दा उक्त खाद्य पदार्थको कन्सन्ट्रेसनका लागि ताजा फलको कूल घुलनशिल ठोस पदार्थ ४.५ लाई आधार मानी गणना गर्ने ।	
(म) टेबल ओलिभ (Table olives)	१.०		
(य) पिकल्ड काँक्रा (Pickled cucumbers)	१.०		
(र) प्रशोधन गरिएको टमाटरको कन्सन्ट्रेटस् (Processed tomato concentrates)	१.५		

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ल) बट्टा बन्दी गरिएको कटुस र कटुसको प्यूरी (Canned chestnuts and canned chestnuts puree)	१.०		
(व) फलफूलको रस (Fruit juices)	०.०५	जुस (कन्सन्ट्रेटेड नगरिएको) वा उपभोगका लागि तयार (Ready to drink) पुनः सम्मिलित (reconstituted) गरी तयार गरिएको जुस ।	उक्त अधिकतम मात्रा नेक्टरमा समेत लागू हुनेछ ।
(श) अङ्गुरको जुस (Grape juice)	०.०४	जुस (कन्सन्ट्रेटेड नगरिएको) वा उपभोगका लागि तयार (Ready to drink) पुनः सम्मिलित (reconstituted) गरी तयार गरिएको जुस ।	उक्त अधिकतम मात्रा नेक्टरमा समेत लागू हुनेछ ।
(ष) खाद्यान्न (Cereal grains)	०.२		उक्त अधिकतम मात्रा फापर र

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

			किनोवा (Quinoa) मा लागू हुने छैन ।
(स) शिशु आहार, फर्मुला फर स्पेशल मेडिकल पर्पस इन्टेन्डेड फर ईन्फ्यान्ट एण्ड फलोअप फर्मुला (Infant formula, formula for special medical purposes intended for infants and follow-up formula)	०.०२		
(ह) माछा (Fish)	०.३	पाचन अङ्गहरु (digestive tract) हटाएर माछाको बाँकी भाग मात्र ।	
(क्ष) लन्चन मिट, कुक्ड ह्याम,	२.५		

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

चप्ड मिट, बट्टा बन्दी गरिएको मासु र अन्य मासुजन्य पदार्थ (Luncheon meat, cooked ham, chopped meat, canned chicken, canned goat meat and other related meat product)			
(त्र) भेडा, बाख्रा, कुखुरा, हाँस, टर्की, सुँगुर/बङ्गुरको मासु (Meat of Sheep, goat, poultry, pigs)	०.१	हड्डी बाहेकको मासु मात्र ।	उक्त अधिकतम मात्रा मासुमा भएको बोसोमा समेत लागू हुनेछ ।
(ज्ञ) खानयोग्य घ्यू तथा तेल (Edible fats and oils)	०.१		
(कक) मार्गरिन (Margarine)	०.१		
(कख) मिनारिन (Minarine, low fat spread)	०.१		
(कग) भेडा, बाख्रा, सुँगुर/बङ्गुर,	०.१		

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

कुखुराको खानयोग्य बोसो (Named animal fats-lard, rendered pork fat and buffalo fat)			
(कघ) बदाम, नरिवल, कपासको बियाँ, अङ्गुरको दाना, मकै, तोरी, पाम कर्नेल, पाम, रेपसिड, आलस, कुसुम, तील, भटमास, जैतुन र सूर्यमुखीको प्रशोधित वा अप्रशोधित खानयोग्य तेल (Vegetable oils, edible or crude -oils of arachis, coconut, cotton seed, grape seed, maize,	०.१		

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

mustard seed, palm kernel, palm, rape seed, flaxseed, safflower seed, sesame seed, soya bean, olive, and sunflower seed)			
(कङ) पामओलिन, स्टेरिन, सुपरओलिन र अन्य तेल तर कोका बटर बाहेक (palmolein, stearin, superolein and other oils but excluding cocoa butter)	०.१		
(कच) फ्याट स्प्रेड तथा ब्लेन्डेड फ्याट (Fat spreads and blended spreads)	०.०४		
(कछ) दूध (Milk)	०.०२		आंशिक वा पूरै डिहाईड्रेटेड (dehydrated) गरिएको दूधमा

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

			कन्सन्ट्रेसन फ्याक्टर लागू हुनेछ ।
(कज) दुग्ध पदार्थ (Secondary milk products)	०.०२		
(कझ) नून, खाद्य ग्रेडको (Salt, food grade)	२.०		
(कञ) वाईन (Wine)	०.२		
(कट) क्रस्टेसियन्स् (Crustaceans)	०.५		
(कठ) सेफालोडस् (Cephalopods)	१.०		
(कड) बाईभल्भ मोल्लक्स् (Bivalve Molluscs)	१.५		
(कढ) बेक्ड फूड (Baked food)	०.५		
(कण) अण्डा तथा अण्डाजन्य पदार्थ (Egg and egg product)	०.२		उक्त अधिकतम मात्रा प्रिजर्भ गरिएको अण्डा र अण्डा ससेजमा (excluding preserved egg and preserved egg sausage)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

			लागू हुने छैन ।
(कत) प्रिजर्भ गरिएको अण्डा (preserved) र प्रिजर्भ गरिएको अण्डा ससेज (preserved egg sausage)	०.५		
(कथ) कोकाबाट बनेका खाद्य पदार्थ, चकलेट र क्यान्डी (Cocoa product, chocolate and chocolate products and candies)	०.५		
(कद) फ्लेबर्ड आइस, पपसिक्कल (Flavored ice, popsicles)	०.३		
(कध) अन्नमा आधारित प्रशोधित पूरक बाल	०.२		

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

आहार (Cereal based complementary foods for infants and young children)			
(कन) मह (Honey)	०.१		
(कप) अन्य खाद्य पदार्थ (Foods not Specified)	२.५		माथि उल्लिखित खाद्य पदार्थ र खाद्य पदार्थका समूह बाहेकका अन्य खाद्य पदार्थको हकमा यो मापदण्ड लागू हुनेछ ।

(२) क्र.सं. २ तामा (Copper) अन्तर्गतको खाद्य पदार्थको खण्ड (ग) को सट्टा देहायको खण्ड (ग) राखी खण्ड (ग) पछि देहायका खण्ड (घ) र (ङ) थपिएका छन्:-

खाद्य पदार्थ (Food commodities)	**अधिकतम मात्रा (मिलिग्राम प्रति किलोग्राम (mg/Kg)**	**कैफियत**
(ग) जैतुनको तेल, भर्जिन ओएल, एक्स्ट्रा	०.१	

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

भर्जिन ओएल, अर्डिनरी भर्जिन ओलिभ ओएल, रिफाइन्ड ओलिभ ओएल, रिफाइन्ड ओलिभ पोमेस ओएल र ओलिभ पोमेस ओएल (Olive oil, virgin oil, extra virgin oil, ordinary virgin olive oil, refined olive oil, refined olive pomace oil and olive pomace oil)		
(घ) तरकारी (Vegetables)	३०	
(ङ) अन्य खाद्य वस्तु (Foods not specified)	३०	माथि उल्लिखित खाद्य पदार्थ र खाद्य पदार्थका समूह बाहेकका अन्य खाद्य पदार्थको हकमा यो मापदण्ड लागू हुनेछ ।

(३) क्र.सं. ३ आर्सेनिक (Arsenic) अन्तर्गतको खाद्य पदार्थको खण्ड (ङ) को सट्टा देहायको खण्ड (ङ) राखी खण्ड (ङ) पछि देहायका खण्ड (च), (छ), (ज), (झ), (ञ), (ट), (ठ), (ड), (ढ), (ण), (त), (थ), (द), (ध), (न), (प) र (फ) थपिएका छन्:-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

खाद्य पदार्थ (Food commodities)	अधिकतम मात्रा (मिलिग्राम प्रति किलोग्राम (mg/Kg)	कैफियत
(ङ) खानयोग्य घ्यू तथा तेल (Edible fats and oils)	०.१	
(च) फ्याट स्प्रेड तथा ब्लेन्डेड फ्याट (Fat spreads and blended spreads)	०.१	
(छ) धान (Rice, husked)	०.३५	
(ज) चामल (Rice, polished)	०.२	
(झ) राईस वाफल, राईस वेफर्स, राईस क्याकर्स, राईस केक्स (Rice waffles, Rice wafers, Rice crackers, Rice cakes)	०.३	
(ञ) नून, खाद्य ग्रेडको (Salt, food grade)	०.५	
(ट) चिनी एवं स्टार्च सुगर (Sugar and starch sugar)	०.५	
(ठ) मासु र मासुजन्य पदार्थ (Meat and meat products)	०.५	
(ड) मार्गरिन (Margarine)	०.१	
(ढ) मिनारिन (Minarine, low fat spread)	०.१	
(ण) भेडा, बाखा, सुँगुर/बङ्गुर, कुखुराको खानयोग्य बोसो (Named animal fats-lard, rendered pork fat and buffalo fat)	०.१	

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(त) बदाम, नरिवल, कपासको बियाँ, अङ्गुरको दाना, मकै, तोरी, पाम कर्नेल, पाम, रेपसिड, आलस, कुसुम, तील, भटमास, जैतुन र सूर्यमुखीको प्रशोधित वा अप्रशोधित खानयोग्य तेल (Vegetable oils, edible or crude (oils of arachis, coconut, cotton seed, grape seed, maize, mustard seed, palm kernel, palm, rape seed, flaxseed, safflower seed, sesame seed, soya bean, olive and sunflower seed)	०.१	
(थ) पामओलिन, स्टेरिन, सुपरओलिन (palmolein, stearin and superolein)	०.१	
(द) तरकारीहरु (Vegetables)	१.१	
(ध) खानयोग्य च्याउ तथा सो बाट बनेका खाद्य पदार्थ (Edible fungi and its products)	०.५	
(न) कोकाजन्य पदार्थ, चकलेट र चकलेटजन्य पदार्थ (Cocoa products, chocolate and chocolate products)	०.५	
(प) अन्नमा आधारित प्रशोधित पूरक बाल आहार (Cereal based complementary foods for infants and young children)	०.०५	
(फ) अन्य खाद्य पदार्थ (Foods not Specified)	१.१	माथि उल्लिखित खाद्य पदार्थ र खाद्य पदार्थका समूह

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

		बाहेकका अन्य खाद्य पदार्थको हकमा यो मापदण्ड लागू हुनेछ।

(४) क्र.सं. ४ टीन (Tin) अन्तर्गतको खाद्य पदार्थको खण्ड (ख) को सट्टा देहायको खण्ड (ख) राखी खण्ड (ख) पछि देहायको खण्ड (ग) (घ), (ङ), (च), (छ), (ज), (झ), (ञ), (ट), (ठ), (ड), (ढ), (ण), (त), (थ), (द), (ध), (न), (प), (फ), (ब), (भ) र (म) थपिएका छन्:-

खाद्य पदार्थ (Food commodities)		**अधिकतम मात्रा (मिलिग्राम प्रति किलोग्राम (mg/Kg)**	**कैफियत**
(ख)	बट्टा बन्दी गरीएका खाद्य पदार्थ, पेय पदार्थ बाहेक (Canned foods -other than beverages)	२५०	
(ग)	बट्टा बन्दी गरिएको पेय पदार्थ (Canned beverages)	१५०	
(घ)	कुक्ड क्योर्ड चप्ड मिट (Cooked cured chopped meat)	५०	
(ङ)	कुक्ड क्योर्ड ह्याम (Cooked cured ham)	५०	
(च)	कुक्ड क्योर्ड पोर्क सोल्डर (Cooked cured pork shoulder)	५०	

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(छ)	लन्चन मिट (Luncheon meat)	५०	
(ज)	बट्टा बन्दी गरिएको अमिलो जातका फलफूल, स्टोन फल, तरकारी, फ्रुट कक्टेल, आँप, भुँईकटहर, न्यास्पबेरी, स्ट्रबेरी, ट्रोपिकल फ्रुट सलाद (Canned-citrus fruits, stone fruits, vegetables, fruit cocktail, mangoes, pineapple, raspberries, strawberries, tropical fruit salad)	२५०	
(झ)	आँपको चटनी (Mango Chutney)	२५०	
(ञ)	टेबल ओलिभ (Table olives)	२५०	
(ट)	बट्टा बन्दी गरिएको च्याउ (Canned mushrooms)	२५०	
(ठ)	बट्टा बन्दी गरिएको टमाटर (Canned tomatoes)	२५०	
(ड)	पिकल्ड क्यूकम्बर (Pickled cucumber)	२५०	
(ढ)	प्रशोधन गरिएको टमाटरको कन्सन्ट्रेटस् (Processed tomato concentrates)	२५०	
(ण)	बट्टा बन्दी गरिएको कटुस र कटुसको प्यूरी (Canned chestnuts and chestnut puree)	२५०	
(त)	कुक्ड कियोर्ड चप्ड मिट (टिनप्लेटको कन्टेनरमा राखिएको भएमा) (Cooked cured chopped meat -for products in tinplate containers)	२५०	
(थ)	कुक्ड कियोर्ड चप्ड मिट	५०	

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

	(टिनप्लेटको कन्टेनर बाहेकका अन्य कन्टेनरमा राखिएको भएमा) (Cooked cured chopped meat-for products in other containers)		
(द)	कुक्ड कियोर्ड ह्याम (टिनप्लेटको कन्टेनरमा राखिएको भएमा) (Cooked cured ham -for products in tinplate containers)	२००	
(ध)	कुक्ड कियोर्ड ह्याम (टिनप्लेटको कन्टेनर बाहेकका अन्य कन्टेनरमा राखिएको भएमा) (Cooked cured ham -for products in other containers)	५०	
(न)	कुक्ड कियोर्ड पोर्क सोल्डर (टिनप्लेटको कन्टेनरमा राखिएको भएमा) (Cooked cured pork shoulder-for products in tinplate containers)	२००	
(प)	कुक्ड कियोर्ड पोर्क सोल्डर (टिनप्लेटको कन्टेनर बाहेकका अन्य कन्टेनरमा राखिएको भएमा) (Cooked cured pork shoulder-for products in other containers)	५०	
(फ)	लन्चन मिट (टिनप्लेटको कन्टेनरमा राखिएको भएमा) (Luncheon meat-for products in tinplate containers)	२००	
(ब)	लन्चन मिट (टिनप्लेटको कन्टेनर बाहेकका अन्य कन्टेनरमा राखिएको भएमा) (Luncheon meat -for products in other containers)	५०	

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(भ) बट्टा बन्दी गरिएका माछाजन्य पदार्थ (Canned fish products)	२००	
(म) अन्य खाद्य पदार्थ (Foods not Specified)	२५०	माथि उल्लिखित खाद्य पदार्थ र खाद्य पदार्थका समूह बाहेकका अन्य खाद्य पदार्थको हकमा यो मापदण्ड लागू हुनेछ।

(५) क्र.सं. ६ क्याड्मीयम (Cadmium) अन्तर्गतको खाद्य पदार्थको खण्ड (ग) को सट्टा देहायको खण्ड (ग) राखी खण्ड (ग) पछि देहायका खण्ड (घ), (ङ), (च), (छ), (ज), (झ), (ञ), (ट), (ठ), (ड), (ढ), (ण), (त), (थ), (द), (ध), (न), (प), (फ), (ब), (भ), (म) र (य) थपिएका छन्:-

खाद्य पदार्थ (Food commodities)	**अधिकतम मात्रा (मिलिग्राम प्रति किलोग्राम (mg/Kg)**	**अधिकतम मात्रा लागू हुने भाग (Portion of the Commodity/Product to which the ML applies)**	**कैफियत (Remarks)**
(ग) ताजा फलफूल (Fresh fruits)	०.०५		

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(घ) ताजा खानयोग्य च्याउ (Fresh edible fungi)	०.२		
(ङ) ब्रासिका जातका तरकारी (Brassica vegetables)	०.०५	बन्दा र ग्याँठकोपी : सडेगलेको पात हटाई बाँकी भाग मात्र । फूलकोपि र ब्रोकाउली : फूल मात्र । ब्रुसेल स्प्राउटस् : डल्लो मात्र ।	उक्त हेभि मेटलको अधिकतम मात्रा ब्रासिका जातका सागपातमा लागू हुने छैन ।
(च) बल्ब भेजिटेबल (Bulb vegetables)	०.०५	बल्ब/सुख्खा प्याज र लसुन : जरा र सजिलै ताछ्न मिल्ने माटो टाँसिएको बाहिरी बोक्रा हटाई बाँकी भाग मात्र ।	
(छ) फल तरकारी (Fruiting Vegetables)	०.०५	भेट्नो/डाँठ हटाई बाँकी भाग मात्र । स्वीट कर्न र फ्रेस कर्न : खोया सहितको दाना ।	उक्त हेभि मेटलको अधिकतम मात्रा टमाटर र च्याउमा लागू हुने छैन ।
(ज) सागपात (Leafy vegetables)	०.२		
(झ) कोसे तरकारी	०.१	उपभोग गरिने	उपभोग गर्दा

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(Legume vegetables)		तरकारीको पूरै भाग।	बोक्रा सहित वा बोक्रा हटाई गर्न सकिनेछ ।
(ञ) जरा तथा कन्दमूल तरकारी (Root and tuber vegetables)	०.१		
(ट) बोक्रा ताछेको आलु (Potato peeled)	०.१		
(ठ) स्टक एण्ड स्टेम भेजीटेबल (Stalk and stem vegetables)	०.१	सडेगलेको भाग हटाई तरकारीको बाँकी भाग मात्र । रुबार्ब (Rhubarb): डाँठ सहितको पात । सेलेरी (Celery) र कुरिलोःटाँसिएको माटो हटाएर ।	
(ड) खाद्यान्न (Cereal grains)	०.१		उक्त हेभि मेटलको अधिकतम मात्रा फापर, किनोवा (Quinoa), गहुँ र चामलमा लागू हुने छैन ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ढ) दलहन (Pulses)	०.१	खाद्य पदार्थको पूरै भाग	उक्त हेभि मेटलको अधिकतम मात्रा भटमासमा लागू हुने छैन ।
(ण) तेलहन (Oilseeds)	०.१		उक्त हेभि मेटलको अधिकतम मात्रा रेपसिड, तोरी, आलस, सूर्यमुखीको दानामा लागू हुने छैन ।
(त) चामल (Rice, polished)	०.४		
(थ) गहुँ (Wheat)	०.२	अन्नको पूरै भाग ।	
(द) नून, खाद्य ग्रेडको (Salt, food grade)	०.५		
(ध) माछा (पाचन अङ्गहरु हटाएर) Fish (in general after removing digestive tract)	०.३		
(न) क्रस्टेसियन्स् (Crustaceans)	०.५		

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(प) सेफालोडस् (Cephalopods)	२		
(फ) बाईभल्भ मोल्लक्स् (Bivalve Molluscs)	२		
(ब) अण्डा तथा अण्डाजन्य पदार्थ (Egg and egg products)	०.०५		
(भ) लेबलमा ५० देखि ७० प्रतिशतसम्म कोका सोलिडस् (सुख्खा तौलको आधारमा) उल्लेख भएका चकलेट (Chocolate containing or declaring ≥ 50% to < 70% total cocoa solids on a dry matter basis)	०.८		
(म) लेबलमा ७० प्रतिशत भन्दा	०.९	खाद्य पदार्थको पूरै भाग ।	

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

बढी कोका सोलिडस् (सुख्खा तौलको आधारमा) उल्लेख भएका चकलेट (Chocolate containing or declaring ≥ 70% total cocoa solids on a dry matter basis)			
(य) अन्य खाद्य वस्तु (Food not Specified)	१.५		माथि उल्लिखित खाद्य पदार्थ र खाद्य पदार्थका समूह बाहेकका अन्य खाद्य पदार्थको हकमा यो मापदण्ड लागू हुनेछ।

(६) क्र.सं. ७ पारो (Mercury) अन्तर्गतको खाद्य पदार्थको खण्ड (ख) को सट्टा देहाएको खण्ड (ख) राखी खण्ड (ख) पछि देहायका खण्ड (ग), (घ), (ङ), (च), (छ) र (ज) थपिएका छन्:-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

खाद्य पदार्थ (Food commodities)	अधिकतम मात्रा (मिलिग्राम प्रति किलोग्राम (mg/Kg)	कैफियत (Remarks)
(ख) नून, खाद्य ग्रेडको (Salt, food grade)	०.१	
(ग) मासु (Meat)	०.०५	
(घ) नन्-प्रिडेटोरी माछा, क्रस्टेसियन्स्, सेफालोडस्, मोल्लक्स् (Non-predatory fish, crustaceans, cephalopods, molluscs)	०.५	
(ङ) प्रिडेटोरी माछा (Predatory Fish)	१.०	
(च) तरकारी (Vegetables)	१.०	
(छ) अप्रशोधित दूध, निरोगन गरिएको दूध, स्टर्लाईज्ड दूध, मोडिफाईड दूध, किन्वन गरिएको दूध (Raw milk, pasteurized milk, sterilized milk, modified milk, fermented milk)	०.०१	
(ज) अन्य खाद्य वस्तु (Foods not Specified)	१.०	माथि उल्लिखित खाद्य पदार्थ र खाद्य पदार्थका समूह बाहेकका अन्य

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

		खाद्य पदार्थको हकमा यो मापदण्ड लागू हुनेछ ।

(७) क्र.सं. ८, ९ र १० को सट्टा देहायका क्र.सं. ८, ९ र १० राखिएका छन्:-

क्र.सं.	**हेभि मेटल (Heavy metal)**	**खाद्य पदार्थ (Food commodities)**	**अधिकतम मात्रा (मिलिग्राम प्रति किलोग्राम (mg/Kg)**	**कैफियत (Remarks)**
८.	**मिथायल मर्करीको आधारमा पारो (Mercury methyl calculated as the element)**	(क) प्रिडेटोरी माछा बाहेकका अन्य माछा (Fish except predatory fish)	०.५	
		(ख) प्रिडेटोरी माछा (Predatory fish)	१.०	
		(ग) अन्य खाद्य पदार्थ (Foods not Specified)	०.२५	माथि उल्लेखित खाद्य पदार्थ र खाद्य पदार्थका समूह बाहेकका अन्य खाद्य पदार्थको हकमा यस पङ्क्तिमा उल्लेखित मापदण्ड लागू हुनेछ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

९.	**क्रोमियम (Chromium)**	(क) मासु तथा मासुजन्य पदार्थ (Meat and meat products)	१.०	
		(ख) तरकारी (Vegetables)	१.०	
		(ग) दूध, निरोगन गरिएको दूध, स्टर्लाईज्ड दूध, मोडिफाईड दूध, किन्वन गरिएको दूध (Raw milk, pasteurized milk, sterilized milk, modified milk, fermented milk)	०.३	
		(घ) दूधको धुलो (Milk powder)	२.०	
१०.	**निकेल (Nickel)**	(क) तरकारी (Vegetables)	१.०	

आज्ञाले,

डा. गोविन्द प्रसाद शर्मा

नेपाल सरकारको सचिव ।

मुद्रण विभाग, सिंहदरबार, काठमाडौंमा मुद्रित । मूल्य रू. २०।-
गो.द.नं. १६।२०६२।६३

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।